

כוכבי אור

א

אם ימנע מלעשות. כמעט הוא דבר נמנע
כי ענין שכר יתייחס רק בעד עשותו איזה מפעל
שאין חובה עליו. ומשפט עונש הוא בעד
אשר ימנע למלאות חובתו. כי ע"כ אין תקות
גמול למי אשר ימלא תעודת חובתו. או ימנע
מלעשות עול. ואין עונש למי אשר ימנע
מלעשות מפעל טוב:

הן יראת ה' היא חכמה (איוב כ"ח)

ברכות דף כ"ח. ה"ר כשהלה ר' יוחנן
בן זכאי נכנסו הלמידיו לבקרו.
כיון שראה אוחם החמיל לבכות אמרו לו
הלמידיו נר ישראל כו' מפני מה אתה בוכה.
אמר להם אלו לפני מלך צו"ד היו מוליכין אותי
כו' שאם כועס עלי כו' אעפ"כ הייתי בוכה.
ופכשיו שמוליכים אותי לפני ממה"מ הקב"ה
שאם כועס עלי כו'. ולא עוד אלא שיש לפני
שני דרכים. אחת של גן עדן ואחת של גיהנם.
ואני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה ע"ש.
והנה מה שאמר ולא עוד כו' הוא משולל הבנה.
כי מה לו להזכיר מדרך גן עדן:

אבן לא כן משפטי ה' הישרים עם בריוחיו.
אשר כל דרכיו משפט עונש או שכר.
כי חלקים שופט הוא לתת לחיט כדרכיו ובפרי
מעלליו. לעוברי רלומו ית"ש נכונו להם שפטים
רבים רעים וגוראים. ולעושי רלומו ית"ש מנוחה
להם שכר גדול מאוד:

ולזאת הנה יש הבדל: בין מי שצריך ליתן
דין ומשכון על מעשיו לפני מלך
צו"ד. אם עבד את עבודתו בלאמונה. ובין מה
שעמיד כל אדם ליתן דין ומשכון על מעשיו.
לפני ממה"מ הקב"ה. כי המשפט לפני מלך
צו"ד. הנה הזכות או החובה תגבל רק עם
דרכי העונש. כי אם יזכה במשפטו יהיה נדף
מעונש. ואם יחייבו צדין עונש יפגש. אולם
לא אבד שום שכר. כי גם אם ידק בהשפטו.
אין לו תקות קבלת שכר. זולת שלילת העונש.

הן מנייה וגמורה בסוד כל ישרי לב. לנשפט
אמת וקיים. כי פועל אדם ישולם לו.
להעניש קשה לעושי עול. ולתת גמול למוטלי
טוב. גם כל הממשלות יש להם חוקים ומשפטים
סדרי עונשים. נגד כל פורע חוק ומוסר. וכן
חלקי גמול בעד כל מפעל טוב וישר. אמנם
הנה מובן מאליו. כי שכר ועונש בנעשה אחת.
היינו כי יקבל שכר בעשותו הדבר. וכן עונש

כוכבי אור

רק לאלקים הוא. וכמו שאמרנו חז"ל בלכות הוא המצוין בו'. זהו מה שחמד ריב"ז את כל התורה והוא נפחד עומק הדין. כי אף אם הוא לדיק בעיניו. ואינו מרגיש בנפשו שום חטא ועון. אולם מי בל צבור ה' והקר חלקי ימלא. את החשבונות הכבדים אשר יבקש מהאדם :

זהו מה שאמר ריב"ז ולא עוד בו' ואיני יודע באיזו מוליכים אותו. היינו כי אם האדם בעלמו היה יודע ומצוין לחשוב חשבונות ודינו.

אנה יהיה פניו מועדות. ואנה יוליכוהו. אם במסילה הטובה לגן בעדן מקדם. או הדרך המוביל דומה לעמקי שאל. לא היה דואג כ"כ. כי אם זך וישר פעלו ישמח בחלקו. ואם יודע כי העוה מה את דרכו. ישב אל ה' וירחמנו. וישען ברחמיו כי ירצה לסלוח. אולם כאשר לא לאדם דרכו לחשוב חשבונות ודינו. וע"כ אינו יודע באיזו מוליכים אותו. כי בלחמ יסכן שוליכוהו לגן עדן. אחרי כי אינו יודע בנפשו משום חטא ועון כלל. אך הנה לפי עומק הדין והחשבון של מעלה הוא אפשריות. כי לא ילא ידי חובת עבודתו ית"ש. ויוליכוהו בדרך גיהנם א"כ הרי יפלא ממנו גם לעשות תשובה :

והנה מסיפור המעשה הזאת. יש ללמוד מוסר השכל בענין יראה העונש ופכר.

כמה היו הקדושים ההם יראה ומחידים מעונש הרומני של גיהנם. וכמה היו חסידים על אבדן השכר. כי עם כל התורה שחמד ריב"ז. רחוק מן הדעת שהיה יראה פני יסיה גדון חז"ל בגיהנם י"ב חודש כנוספת הרשעים. אכן נראה כי היה יראה וחרד מלהיות גדון שמה אף שעה קלה. וכמבואר בב"מ דף פ"ה. ר' זרעא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא בו'. יהיב מאה אחריני דלא נשלוט ביה טרעא דגיהנם בו' ע"ש. הנה הלשון דלא נשלוט ביה טרעא בעליל שהוא רק שליטה כ"ש כי ראה שלא ישלוט ביה טרעא דגיהנם כלל. וכן ריב"ז היה יראה שלא יראה פני גיהנם אף שעה קלה. וע"ז חרד חרדה גדולה וזכה. ואף כי כ"ז לא היה חללו רק

אולם לא כן משפט האדם הדין והחשבון על מעשיו. אשר עתיד ליתן לפני מונה"מ הקב"ה. כי הבדל בין הזכות והחובה. הוא בין עונש חיוס וטורח. לבין שכר גדול מאוד. כי אם יזכה בדין. יתענג בעונש ה' עם נפשות הנדריקים בגן עדן. ואם יתחייב בדין ויוליכוהו עם פועלי עון לגיהנם. נמלא כי מלבד העונש הנמר. הלא אבד גם השכר הגדול. אשר היה מוכן לפניו אם היה זוכה בדין :

הוא מה שאמר ריב"ז. ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע בו'. היינו כי מי שמוליכים אותו לפני מלך בוד'. לתת דין וחשבון על מעשיו. יש לפניו רק דרך אחד. או עונש או שלילה העונש. אבל לא שום חקוה קבלת שכר. אולם כשמוליכים אותו לפני מונה"מ הקב"ה. הלא יש לפניו שני דרכים. אחת של גן עדן ואחת של גיהנם. ואם יתחייב בדין ויוליכוהו לגיהנם. הלא לא יתענג אז בעונש ה' בגן עדן. נמלא כי ענשו הוא בכפלים :

ומה שאמר ריב"ז. ואיני יודע באיזה דרך מוליכים אותי. הנה יעורר בזה עוד

מוסר נפלא. כי הנה לכאורה יפלא. מדוע חרד ריב"ז את כל התורה הזאת. כי הלא אף אם יש בידו איזה חטא ועון. הנה שערי תשובה לא ננעלו. ולא יבאר ממנו לעשות תשובה ונסלח לו. אולם הנה ידוע כי כל הקדושים חז"ל. קיימו כל התורה כולה. ולא בל לידם שום חטא ועון מעולם. וכמה הפגינו חז"ל ב"ב דף קל"ד. במועלתו של ריב"ז שלא הניח מקרא משנה בו' ע"ש. ובחמח לא הרגיש בנפשו שום חטא ועון כלל :

אולם את אשר סמך מפתח בשרו הוא רק מפני עומק הדין. וכמאמרם ז"ל בפסחים דף כ"ד שבעה דברים מוכוים מצני חסד ואלו הן עומק הדין בו'. ופרש"י בל"א עומק הדין העתיד. והיינו כי תקלה שכל ובינת האדם להקיף את המניחה בזיור הדין והחשבון לו מכל מעשיו. כי עומק בירור הדין והחשבון

כוכבי אור

סד

מהלקו לעוה"צ משכר מצותיו . שיהיה לכינון על עונש מעט עונות בעוה"צ . להגלל ממוקדי אש מתלקחת :

דק ספק . וכמו שאמר על שלמו . ואיני יודע באיזו מוליכים אהוי :

וכבר נהבאר כי מה שהזכיר ריב"ז . מפנין הדרך של בן עדן : היינו כאשר יש לפניו שני דרכים . או לבן עדן או לגיהנם . והא ויליכוהו בדרך גיהנם . הנה מלבד העונש הלא אבד גם השכר . כי לא יתענג או צנועם ה' בגן עדן כגיל . נמצא כי היה חרד גם על אבדן השכר של שעה קלה . אשר אש יהיה צניהם . לא יתענג צנועם ועדן יקר של בן עדן :

אבן באחת שבר מצוה . היא העולה למעלה יותר על עונש עבירה . כי מדה טובה מרובה . וכאשר יהיה חזק מצוה ועבירה שוים באיכותם . כאשר ה' יח"ש יודע איך לערוך אחת זה כנגד זה . וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' השוה . והא במאומים ישאו יחד השכר של מצוה והעונש של עבירה . הנה השכר יהיה עולה במשקל הרבה יותר מהעונש :

יסוד הדבר הוא . כי העונש ושכר הרומני . שניהם גדולים וטורחים מאוד . מפנין העונש הרומני כחב הרמב"ן ז"ל בס' תוה"א בשער הגמול . וז"ל וכלו של דבר מבוחר הוא מדברי חכמים כו' . שניהם הוא מקום דין המשפט לעונש צו החטאים צנפשותם . ביסורין ולער שאין להם דמיון בעוה"ז . לפי שיסורי העוה"ז הוא צנוף שפל גם צריה ועב ההרגש והעונש האער ההוא צנפש הזכר והדקה כו' . כן הרגש הנפש ציסוריה גדול מאוד מיסורי הגוף לחוב הרגשה וזכות ברייתה כו' עכ"ל ע"ש . וכן מענין השכר הרומני . שנו חז"ל באבות פ"ד . יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"צ מכל חיי העוה"ז . ולזאת גם עונש שעה אחת הוא נורא מאוד . וכן אבדן שכר שעה אחת הוא הפסד גדול מאוד :

ולמען דעה מושג ולויר מגדול השכר הרומני בערך העונש . מכל לתח ע"ז מופת נאמן . הנה יודע כי אין ערך דמיון . לשלילת עונש מול סבילת לער , וכל אדם יוהר שלילת הרבה עונש . נגד סבילת לער קטן . וע"כ העונש אשר יכפר על סבילת לער . היינו שיהיה שוה לפני האדם . לסבול חיזה לער ומכאוב למען להתענג אח"כ בחטונות בני האדם . בהכרח יהיה העונש גדול מאד . ולזאת בעיני העוה"ז . טובתה ורעתה פגיעה ומכאובים חטונייה ומחמדיה . אין במליחות הטובה לכפר בעד הרעה . כי בעד יסורים קשים ומרים ומכאובים גדולים . לא יקח איש כל כופר . וכל העטוי וממודות התבל צו יבזו לו :

והנה עם כל חולשת הרגשת האדם בעונש הרומני . עוד יותר תקטן הרגשתו בשכר הרומני . כי האדם יש לו לויר בעונש יותר מבשכר . יען כי העונש הוא קרובה לחוש . וכאשר אהמו מאמינים בקבלת חו"ל . כי העונש הוא מוקדי אש מתלקחת . בזה יש לויר לנפש האדם . מיסוד האש הגשמי . מהו אש ליהם אשר האכל מנפש עד בשר לא כן בשכר הרומני של עוה"צ . והוא להתענג צנועם ה' וליהנות מזיו שכינתו . אין לנפש האדם שום לויר בזה . יען כי אין מעין דוגמתה בהעטוי העוה"ז . ולזה היה האדם צומר לנפשו . לוותר הרבה

והנה בחגיגה דף ס"ו ספרו חז"ל מאחר שילא לתרבות רעה . כי נח נפשיה דאחר . אמרי לא מידן לירדיייה ולא לעלמא דחתי ליתי . לא מידן לירדיייה משום דעסק באורייתא . ולא לעלמא דחתי ליתי משום דשחא . אמר ר' מאיר מוסב לירדיייה וליתי לעלמא דחתי מחי אמות ואטלה עשן מקבריה . כי נח נפשיה דר' מאיר סליק קיטרא מקבריה דאחר . אמר ר' יוחנן גבורתא למיקלא רביה כו' . אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מנאי . מחי אמות ואכבה עשן מקבריה . כי נח נפשיה דר' יוחנן פסק קיטרא מקבריה דאחר :

וכאשר

כוכבי אור

וכאשר נבא לתשבון נמלא כי מן יום פטירת ר' נחזיר עד זמן פטירת ר' יוחנן. היה צורך מאד והרעשים או מנהג והמסבים שנה. כי ר"מ היה קשים טובא מרבינו הקדוש. כי ר"מ היה מהלנידרי ר"ע כמבואר ביצונו דף ס"ב. וזכור שמה ר"ע גולד רבי. וכמבואר בקידושין דף ע"ב ב' וכן רבינו הקדוש האריך ימים הרבה בהפלה עד מותו שנים. נמלא כי בזמן פטירת רבי בודאי כבר עזרו הרבה פטירות שנים מוזנן פטירת ר"מ. והנה ר' יוחנן האריך ימים אחר פטירת רבינו הקדוש יותר מחמשים שנה. כי לאחר פטירת רבי ישב ר' חפס בראש שני שנים ומנהגו והאחריו ר' הניחא בן המא' עשר שנים ואח"כ ישב ר' יוחנן בראש שמונים שנה. וכמבואר כ"ז בסדר קבלת הראב"ד ובס' יוחסין ע"ס. וכל הזמן הרב מן יום פטירת ר' נחזיר. כד סליק קוערא מקבריה דאחר. עד עת פטירת ר' יוחנן. שהוא צורך מאד וחמשים שנה. לא פסק קוערא מקבריה דאחר. והיה גזון באש של גיהנם. עד אשר הלילו ר"י בזכותו:

נבוצא כי היה כדאי לפני אחר. להיות נדרף באש מחלקתה של ג'הנס כלרוף הבקף. נמך מואה וחמשים שנה צורך. אך ורק כדי לזכות אח"כ להתענג בעולם הטובה של חיי עוה"ב. והם לא הלילו ר' יוחנן בזכותו. מן יודע עד כמה היה גזון עוד. וגם כל זה היה אך עיפה והסד מאת הבורא ית"ש בזכות ר' נחזיר. אשר בקש רחמים. כי מידן לידייניה ולעלמא דהתי ליחי:

ובינה נוכל להבין ולהשכיל. מהו העידון הגדול של חיי עוה"ב מכבר תורה ומלוא. אשר למענה כדאי וזכור לפני האדם. לישא ולסבול יסורים קשים ומרים צעמקי שאלו. להיות נדרף בלבוש האש הנורא מנך שנים רבות מאד כנ"ל. אך ורק למען לזכות אח"כ. להתענג בנעימות יקר ועדן נלא של חיי העוה"ב:

יודוע כי יסוד יראה ה'. נמשך רק מנח רחייח הגולד. וכמו שאמרו חז"ל בפ"ב דלבוש. והוי מחשב הפסד מלוא כנגד שכרה. ושכר עבירה כנגד הפסדה. וכן אמרו שם בריש פ"ג הסתכל בשלשה דברים. ואין אחת בא לידי עבירה. דע מוזין באת ולאן אחת הולך ולפני מי אחת עמיד ליתן דין וחשבון כו'. והנה אחרי ההנחה מה שאמרו זקני הגגב. איזה חכם הרואה את הגולד. נמלא כי חבלית החכמה הוא רק יראה ה'. כי מן שהוא ירא ה' וסר מרע. הוא החכם הרואה את הגולד. וכן אמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו. חכם ירא וסר מרע. משלי י"ד. והוא מה שכתוב הן יראה ה' היא חכמה. כי אין חכם כירא ה' ה':

ב.

והמשבילים יזוירו בוזהר הרקיע
והצדיקי הרבים בכוכבים
לעולם ועד (דניאל י"ב)

הנה אם אנוס כי שבר המלות. הם עולים למעלה לאש צעולם הרוחני. כי ישא שם שעה אחת של קירח רוח נמל מן העוה"ז. אכן

והנה ביום' המיד פ"ד. אמרו עשרה דברים שאל חלבסגדורוס מיעקון את זקני

כוכבי אור

סה

אברהם אבינו ע"ה היה מתפחד. שמא קבל בנס זה גם שבר מלכותו. ועם מה שהגילו ממלחמת המלכים היה מתפחד. שמא קבל כל שכרו ואין לו כלום לעתיד לבא:

ובן יש להתבונן מתשובתו של הקב"ה. כי אמר לו רק כל מה שעשיתי עמך צטווה"ל הנס עשיתי עמך. אולם מי שאינו זוכה להסד הנס. הגה גם בצופן כזה מי שרונה למסור נפשו על קדושת שמו ית'. והקב"ה יעשה לו כס ויגילו בציוה אופן שיהיה. יבנו לו מזכותיו:

ודנה גם חז"ל חרדו על הדבר מענין קבול שולמו צטווה"ל. הנה בסנהדרין דף

ק"ח אמר רבה צב"ח בשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו בו' התחילו הן צוכין ור' עקיבא משחק. אמרו לו למה אתה משחק בו' אמר להן לכך אני משחק. כ"ו שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין פשתו לוקה בו'. אמרתי שמא ח"ו קיבל רבי עולמו. ועכשיו שאני רואה רבי צטער אני שמח. אמר לו עקיבא כלום חסרתיו מן התורה כולה. אמר לו למדתו רבינו כי אדם חין לדיק בצרץ בו'. ופרש"י קבל ר' עולמו כל שכרו ע"ש:

מהסיפור הנפלא הזה. יש להבין ולהשכיל

כי הדברים המה כפספסן. כי גם הגדול שבגדולים אינו צטווה לפעמים. אס לא יקבל את עולמו שבר מלכותו צטווה"ל. כי הגה אס ר"ח הגדול צעלמו היה אומר על נפשו כן. שהוא ירא פן קבל את עולמו. היה אפשר לחשוב. כי זהו דרך הפלגה מרוב חסידות ועגוה. אולם הלא הדברים האלה אמר ר' עקיבא על ר' אליעזר הגדול. כי הוא היה מצטער פן ח"ו קבל ר"ח את עולמו. מעתה נגלה ומבואר כי הדברים הם כהויות:

וכי נתפלא חיפוא. היעלה על הדעת כי ר"ח הגדול הרב הדומה למלאך ה'. וכאחד מלצח מרום צמרוס. יקבל את עולמו צטווה"ל. זו תורה וזו סברה ומה גם אברהם אבינו ע"ה. שהיה מתפחד שמא קבל שכרו צטווה"ל. אולם

הענין

אכן מה טוב היה אס כל אדם היה צטווה עכ"פ. כי שבר מלכותו אס מעט ואס הרבה. יהיה שמורים צטווה לקבל אותה צעולם הגמול. ולזאת גם כי חין לדיק בצרץ בו'. צב"ז היה כל איש מלא חקיה. כי אחרי אשר יקבל כל משפטו צטווה לרור עונותיו. סוף סוף יבא על שכרו צעולם הגמול. צטווה פרי מעלליו לנחול שבר מלכותו. אכן צאמת הנה כמו שצריך לירא מתפחד העונש על עונותיו. למלט נפשו מיד שאלו. כן יש לו לדאוג צטווה שבר מלכותו אשר לא יחסר לו צעולם הגמול. כי לפעמים יקבל האדם את עולמו צטווה"ל:

ועל דבר זה חרדו גם אבות העולם: הנה צצצת דף ל"ב אמרו חז"ל לעולם אל

יעמוד אדם צמקום בכנה בו' ואס עושין לו נס מנכין לו מזכותיו. אמר ר"ח מתי קרא קטונתי מכל החסדים בו' ופרש"י קטונתי בו' הוקטנו ונחמטנו זכותי צצציל החסדים אשר עשית בו' ע"ש. וצמד"ר פ' לך לך דרשו על הכתוב אל תירא אצרכס בו' ז"ל לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר. ירדתי לכבשן האש ונללתי. ירדתי למלחמת המלכים ונללתי. חאמר שנהקבלתי שכרי צטווה"ל. ואין לי כלום לעתיד לבא. אמר לו הקב"ה אל תירא אצרכס אצכי מגן לך. וכל מה שעשיתי עמך צטווה"ל חנס עשיתי עמך. אבל שצרך מהוקן לעתיד לבא עכ"ל המד"ר ע"ש:

ויי להשחומס ולהפליא ממה שאמר אברהם אבינו ע"ה. ירדתי לכבשן האש ונללתי. הלא הוא ירד לכבשן האש. להיות נשרף על קדושת שמו ית"ש. וכאשר הקב"ה טעה עמו נס והגילו. הנה לפי מושכל ראשון. הנס הזה לא יגרע גם השכר שמסר נפשו על קדושת השם. ומה גם שבר מלכות אחרות. ונהפוך הוא כי מה שעשה הקב"ה עמו נס גדול שהגילו מצבשן האש. עוד יהיה ללות ומופת מה גדול כמו. וכמה הוא אהוב וחביב לפני המקום. וח"כ כמה שכרו גדול ומהוקן לעתיד לבא. והרי לעינינו כי

טית

כוכבי אור

כו', והיינו שסיה חושב כי קבל כבר עמלו ויגיעו, עם הצל וריק של המודות העוה"ז :

אחר הדברים האלה מזה מאוד יחד לבב האדם, כאשר יחבונן על מלבו, כי

כ"ח לפי ערכו עומותיו רבו למעלה ראש, ומי יודע עד כמה ישה ויכבול בעולם האמת, בעד לרור עומותיו, הנה גם אח"כ כאשר יהיה לדרך כליוף הכסף, ויהמרקו כל עומותיו, ויגיע הזמן לקבל שכר מלכותו, הנה מלבד אשר כבד עדים כל דקויותיו, מעטים בכמות דלים ורזים בחיות, כי שלימות המליה הוא על שני בחינות, ה'. כשרון המעשה, שיהא כל מלוא עפי' חוקי

התורה וגדרי משפטיה, ב'. עזרת המחשבה שיהיה בכונה רלויה לשם ה' בלבד, ומי יוכל לומר כי את הכל כחורה עשיתי, ואת לבי זכיתי, ואחר כ"ז מי יודע כמה ניכו לו מזכותיו הדלים בעוה"ז, אם מעט ואם הרבה, או שמה קבל ח"ו כל עולמו, דבר שאבות העולם חדרו עליו כנ"ל, כי כל איש הוא עמוס תמיד עם חסדי הבורא ית"ש וטובותיו, אשר רואה אותם עין בעין, ומה גם הנאים הנכבדים, כמש"כ לעושה נפלאות גדולות לבדו :

אחת היא מלאנו, מלויה אחת נעלה ונסגבה בערכה, אשר מלבד שכרה גדול

מאוד, עוד יהיה האדם צטות עמה, כי לדקתו העמוד לעד, לקבל את שכרה בעולם הגמול הוא עיה"כ, ולא ינכו את שכרה בעולם הזה, המלויה הזאת הוא להיות ממלדיקי הרבים הינו לזכות את הרבים, כאשר נמלא חשבון לרק בעו"ה :

הנה בגמ' יומא דף פ"ו מובאר הרבעה חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש, עבר אדם על עשה ושב כו', עבר על לא העשה ועשה השובה, השובה תולה ויוהכ"פ מכפר, עבר על כריתות ומיתות ב"ד ועשה השובה, השובה ויוהכ"פ תולין ויסורין מנרקין כו', אבל מי שיש הלול השם בידו, אין כח בהשובה לתלות, ולא ביוהכ"פ לכפר, ולא ביסורין למרק, הלא

הענין הוא כי לפעמים הטח אחד גורם כ"ז. להעמישו לשלם לו שכר מלוותיו בעוה"ז ומכש"כ לפי עומק הדין והחשבון של מעלה. אשר מכוסה זאת מנכ"ל. והוא מהנסתרות לה' חלקיו :

זהו מה שאמר ר' אליעזר עקיבא כלום היסרתי מן התורה כולה, ולכאורה איך נמנך זה להשבות ר"ע. אולם הוא הדבר, כי זה גופה לקבל עולמו בעוה"ז חיה הטח גורם. ולכך אמר כלום היסרתי מן התורה כולה, וא"ל ר"ע לימדתנו רבינו כי אדם אין לריק בחרן כו' :

ועם זה נשכיל בינה בדברי המד"ר פ' חיי שרה, ו"ל כד דמך ר' אבהו אחזו ליה הלה עשרי נהרי אפרסמון, אמר להין חילין דמאין אמרו לו דידך אמר חילין דאבהו, ואני אמרתי לריק יגעתי לחורו והבל כחי כליתי, אכן משפטי את ד' עכ"ל המד"ר. ולכאורה יפלא מאוד מה ענה על דעת ר' אבהו, כי יגע לריק וכי בלה כחו לחורו והבל, הלא אמרו חז"ל נאמן הוא בעל מלאכהך שישלם לך שכר פעולתך, אולם זה הדבר, כי הנה כל המודות וטובות העוה"ז. המה הבל וריק והו ובהו, ע"כ מי שיקבל עולמו שכר תורתו ומלוותיו בעוה"ז נמלא כי כל עמלו ויגיעו, היה לקבל שכר נקלה של חורו והבל :

והנה כפי הנראה השפיפ הקב"ה לר' אבהו גם מטוב העוה"ז. כי היה נשוא פנים ונכבד בעיני הקיסר, וכמבואר במגיגה דף י"ד ע"ש, והיה לו כבוד גדול בבית המלך, וכמבואר בכתובות דף י"ז, ר' אבהו כי היה אחא ממוחיתתא לבי קיסר, נפקן אמיתתא דבי קיסר לאפיה ומשי ליה סבי, רבה דעמיה ומדברתא דאומתיה בוצינא דנורא כו' ע"ש, ולזה היה ר' אבהו חרד לנפשו חנויד, פן ינכו לו מזכותיו עם הבל וריק של כבוד המדומה וכיוצא, וכד דמך ר"ח ואחזו ליה תלת עשר נהרי אפרסמון, אמר כל חילין דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי לחורו והבל כחי כליתי

כוכבי אור

והנה בודאי יש על זה חשבון לזק, כמות החלק של העונש והשכר כשהוא בעוה"ז, נגד העונש והשכר כלאשר הם בעוה"ב, נמצא כי כמו העונש על שון בעוה"ב הוא לפי איכות השון. וכל מה שהשון גדול ביותר כן יגדל העונש, כמו כן אם יתמרק השון בעוה"ז ע"י יסורים, הוא ג"כ לפי ערך השון, וכמה שיגדל השון ותכבד העונש לעוה"ב, כן לעומתו למרק השון בעוה"ז, ג"כ ישא ויסבול יסורי עוה"ז ביותר, כי לפי ערך העונש בעוה"ב, כן יהיה כמות החלק בעוה"ז, כן ירבה וכן ימנע, וכן הוא בענין שכר המלוא, כי לפי איכות המלוא וגודל שכרה בעוה"ב כן גם אם יקבל שכרה בעוה"ז, הוא לפי ערך שכרה בעוה"ב:

הוא מה שאמרו חז"ל, חזל מי שיש חלול השם בידו, אין כח בהצובה לחלוא עו', ולא ביסורין למרק, חלא כולן חולין וזניה ממרקת, כי הנה חלול השם הוא שון גדול מאוד יותר מכל העונות, וכמו שמבואר בגמ' יומא ה"ל, וע"כ העונש של שון חלול השם כשהוא לעוה"ב, הוא חיוס ונורא מאוד, עולה למעלה על כל עונשי העבירות, ולואח למרק שון זה של חלול השם בעוה"ז ע"י יסורין הוא דבר נמוט, כי לפי ערך כמות החלק בעוה"ז מהעונש הגדול לעוה"ב, אין במליחות יסורים כאלה בעוה"ז, שיהיה בכחם למרק השון, כי כל היסורין אשר האדם בחיק הטבע שיוכל אדם לסבול וישאר בחיים, אינם עולים בערך לכמות החלק הנדרש עפ"י חשבון, מהעונש הגדול כשהוא לעוה"ב, וע"כ לשון חלול השם רק מיתה ממרקת, כי יסורי מיתה ר"ל, והוא פרידת הנפש מהגויה, הוא נורא מאוד, מהותה נעלמה מעין כל חי, אין דוגמת יסורין כאלה כשהאדם בחיים, וע"כ רק יסורי מיתה ר"ל ממרקת שון חלול השם, כי איכותה העלה לחשבון בערך העונש לעוה"ב:

והנה בגמ' יומא שם אמרו היכי דמי חלול השם, אמר רב כגון חנא חי שקילנא בשרא

חלא כולן חולין ומיתה ממרקת כו' ע"ש, ולכאורה יפלא מדוע אין כח ביסורין למרק, חלא גם מה שאמרו מיתה ממרקת, היינו בודאי יסורי מיתה ר"ל, וא"כ מדוע לא ימרקו יסורים בחיו:

אמנם הנה יסוד הדבר, כי לפעמים יקבל האדם את עולמו שכר מלוחיו בעוה"ז, וכן כי יסורים ממרקין עונותיו של אדם, וכן מבואר בקידושין דף מ' אמר ר"א בר"ל למה לדיקים נמשלים בעוה"ז כו', כך הקב"ה מביא יסורים על לדיקים בעוה"ז כדי שיירשו העוה"ב כו', ולמה רשעים דומים בעוה"ז כו', כך הקב"ה משפיע להן עושה לרשעים בעוה"ז כדי לטורדן כו', ולכאורה יפלא אחרי כי השכר והעונש אשר יגיע לאדם בעוה"ב מפרי מעליו, שיהיה המה למעלה להפליא נורא מאוד, השכר הוא עונג נפלא אשר יפה שעה אחת של קורת רוח מכל חיי העוה"ז, וכן רע ומר עונש שעה אחת מכל יסורים הקשים בעוה"ז, מעתה יפלא איך אפשריות לשלם שכר מלוא בעוה"ז, בערך שכר הרב בעולם הרוחני, או למרק עונות בעוה"ז ע"י יסורים, בערך העונש הגדול בעולם הרוחני:

אכן כי כן נזרה חכמתו ית"ש, וכך היא המדה, כי הגמול האמיתי הוא רק בעולם הרוחני, ושם הוא השכר הגדול לעושי רצונו ית"ש, והשפטים הנוראים לפועלי עון, חולם אם הקב"ה משלם להאדם חג גמולו השכר או העונש בעוה"ז, תקטן איפת העונש והשכר בכמה אלפים והצבות מדרגות, והוא חלק קטן מאוד נגד השכר והעונש בעולם הרוחני, ולזה יש במליחות למרק עונות ביסורי עוה"ז, אם כי בעולם הרוחני אין ערוך לגודל עונשם, וכן לנכות שכר מלוא בעונות עוה"ז, אם כי לעוה"ב אין ערוך לגודל שכרם, הוא הרעה הגדולה לאדם אם יקבל שכר מלוחיו בעוה"ז בעונות נקלים ושלמים, והטובה הגדולה למרק עונותיו ביסורי עוה"ז:

כוכבי אור

עולה למעלה על כל שבר המלוא. והנה כבר נחבאר למעלה, כי השכר של מלוא עולה בערך יותר משלוש עבירה, אם במאזנים ישאו יחד, כי מדה טובה מרובה, נמלא כי השכר של קידוש השם, עולה בערך יותר מהעונש של עון חלול השם, ומעשה אחרי אשר אמרו חז"ל, כי עין חלול השם אין כח ביסורין למרק וכמו שנהבאר, כי לפי גודל העון אין במליאות יסורים כאלה בעוה"ז שיהיה צדק למרק העין, כי כל יסורי עוה"ז לא יעלה לכמות החלק, בערך העונש הגדול מעון הזה לעוה"ב, ח"כ מכש"כ כי שכר מלוא של קידוש השם כנ"ל אין במליאות בכל טובות ותמורות של הבלי העוה"ז, לנכות לו השכר, כי כל טוב העוה"ז לא יספיק שיעלה לכמות החלק, בערך השכר הגדול של מלוא זו כשיהיה לעוה"ב :

הוא מה שאמר הנחוב, ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, אשר לכאורה אינו מובן מבו הלשון לעולם ועד, אם לומר שהשכר הוא נלחי, הלא שכר כל המלוא הנח נלחי, אכן הוא הדבר, כי עש שכר של כל המלוא, אין האדם צטוח בהם, כי ישאר לו לעולם ועד, היינו כי יהיה שמור לו השכר לעוה"ב, כי אולי יקבל שכרם בעוה"ז בהבלי טובות זמניות, אכן לא כן השכר של מלדיקי הרבים, בהכרח יהיה שמור לו לעוה"ב, אשר שם הוא לעולם ועד, כי כשם שעון חלול השם אין כח ביסורי עוה"ז למרק העון כנ"ל, כמו כן המלוא של מלדיקי הרבים שהוא קידוש השם, אין כח צטוח העוה"ז לנכות את השכר, ובהכרח יהיה שמור בעדו השכר לעוה"ב, וזהו ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד :

בשרא מעבחה, ולא יהיננא דמי לאהרן, ופרש"י וכשאתי מאחר לפרוע הוא חומר עלי שאני גזלן ולמד ממני להיות מוגלל בגזל, ר' יוחנן אמר כגון אגא דאגניא ד' אגות בלא תורה ובלא השליטין, ופרש"י כגון אגא כו' ואין הכל יודעין שנחלשתי מגירסתו ולמדוין הימני להבטל מחלמוד תורה עכ"ל ע"ש, נמלא דגדר חלול השם הוא, מי שבהיבתו לנדון הימנו לזול באיזה מלוא, וממילא מובן דכש"כ אם אחד יעשה מעשה צפועל, להכב לבוא אנשים אחורנית, לזול באחת ממלות ה', ומעשיו או דבריו יעשו פרי הרי זה חלול השם ביותר :

ומאחר שגדר חלול השם הוא, מי שיכובד על ידו שלמדוין הימנו לזול באיזה מלוא, הנה מובן מאליו כי לעומת זה מי שהוא סיבה שלמדוין הימנו להוקיר ולחבב איזה מלוא ביותר זהו קידוש השם, ומכש"כ מי שהוא עמל במעשה לצכות את הרבים, למסוך את לבם לעבודה ה' ית"ש, לשמור ולקיים את התורה והמלוא צדור מרע ועשה טוב, כי זהו קידוש השם במור, היפוך העון של חלול השם, ועי' בס' שערי התיבה לר"י בענין העון של חלול השם, וז"ל וגם לחלי הזה אעפ"י שאין לו מרפא. אם יעזרהו הש"ת לקדש חורחו נגד בני אדם כו', וסר עונו צדוב גדול כשרון המעשה, שהוא היפוך מן המעשה אשר נוהל ואשר חטא בו עכ"ל ע"ש :

והנה כשם שעון חלול השם, הוא גדול מכל העונות, כן לעומת זה המלוא של קידוש השם כנ"ל, הוא גדול מכל המלות, וכן כשם שהעונש על עון חלול השם עולה למעלה על כל עונשי העבירות, כן שכר המלוא של קידוש השם

כוכבי אור

סז

מחמרים הדומים לחלו הגה האמונה בזה דלה וחלושה חללינו :

מה מאוד נפלא כי בכ"ו צמה שנוגע לדרכי התשובה האמונה הזאת חזקה מאוד בלב האדם, מאמין באמונה שלימה, כי הקב"ה מוחל וסולח לכדי פשע, אף גם צמה שאמרו חז"ל בקידושין דף מ' אפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה חזן מזכירין לו שוב רשעו כו' וכן צמה שאמרו ז"ל חשב אנוש עד דכל עד דכדוכח של נפש, ועוד יאמין האדם יותר על המדה מכפי שהיא באמת, מאמין כי גם בתשובה קלה כי ישוב אל ה' ויתורה על עונו, יהיה נסלח לכל חטאותיו, ומה גם ביום הכפורים, כי יענה צלום נפשו ויהודה על עונו והוא עוזר כל היום בבית ה' בתפילה ובתחנונים, הוא מאמין באמונה שלימה, כי ה' יח"ש יפטר עליו לטוב תורתו מכל חטאותיו וכל פשעיו ימחה כעב וכענן :

מה נורא ההתחלפות הזוהר, הדור הוא אשר הגיע למדרגה להיות נחם על הרעה, והיו מלאים רצון לשוב אל ה' יח"ש, היה להם חסרון אמונה כי התשובה תועיל להם, ולכך לא רצו לעשות תשובה, ואנחנו דלי וחלושי האמונה, ובחזן נחם על דרכו, ובכ"ו האמונה בדרכי התשובה חזקה מאוד, גם כי בקל תועיל התשובה לסלוח לכל חטאת האדם, האם יש עתה במציאות, מי שיעלה על לבו לשוב אל ה' יח"ש ויהיה לו לשטן, כי יפג לבו מלהאמין בתשובה :

הנה בפסחים דף קי"ח, אמר רב הונא ישראל בחיוב הדור מקטני אמנה היו, וכדרש רבה בר מרי, מאי דכתיב וימרו על ים צים סוף, מלמד שהגמור ישראל באותה שעה, ואמרו כשם שאנו עולים מצד אחד, כך מנרים עולין מצד אחר, אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה כו' ובאו ישראל וראו אותן שנאמר וירח ישראל את מנרים מה על שפת הים עכ"ל הגמ' ע"ש, והנה רב הונא לא בא לשלול מישראל שבאותו הדור, כי היו נעדרים האמונה מכל וכל, רק כי היו מקטני אמנה, שלא

ג.

ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל בן יאמרתם לאמר כי פשעינו והשאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נהיה, אמור אליהם חי אני נאום ה' אלקים אם אחפוץ בכוח הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה (יחזקאל ל"ג) וברשעי בן אמתת לפיכך אין אתם חפצים לשוב כסבורין אתם שלא תועיל לכם תשובה

הנה אם אמנם כי חזן לתמוה על רוח הדור ההוא, אשר הרבו לפסוע צה' ולעשות הרע בעיניו, וה' יח"ש בלח להם את עבדיו הנביאים יום יום השכם והערב, ולא אבו שיזע לשוב אל ה' יח"ש, יפן כי יר לב האדם רע מנעוריו, והי"ה"ר לפתח חטאת רובץ, אכן על זה ישחומם כל לב, אחרי אשר כפי המבואר כבר נחמו על הרעה, ויט לבדם לשוב אל ה' יח"ש, רק חסרון האמונה בתשובה, עמד בפניהם לשטן ולא רצו לשוב אל ה' יח"ש, כי היו סבורין שלא תועיל להם תשובה, ויפלא מאוד מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, להיות מלעיזים במלאכי האלקים ומתעצפים בנביאיו, אשר כל הנביאים מראש נבאו בשם ה' על התשובה, כי אם ישובו בני ישראל מדרכם הרעה, יהיה נסלח לכל חטאותם ועוונותיהם לא חזרונה עוד :

ובאשר נשכיל צינה, נשוב נחפלא עוד יותר, כאשר נחבונן על רוח הדורות ההבדל שבינם לבינינו, הלא נודע כי האמונה בכלל רפויה היא בידינו, ומה גם בדברים הנוגעים להאדם בעיני הגשמים, כמו ההשגחה והבטחון, ומה שאמרו חז"ל ב"ב דף י' כי מזונותיו וחטאותיו של אדם קלובין מראש השנה, וכן צמה שאמרו ז"ל חזן אדם נוגע צמה שמוכן לחבירו אפילו כמלא נימא, ועוד

שלא

כוכבי אור

אלים האמונה עשה על הים, יותר מכל האחות והמופחים אשר עשה ה' לעיניהם במצרים, אולם הוא הדבר כי באמת היו ישראל שבאו הדור מקטני אמונה, היינו כי רפה האמונה להאמין מה שהוא נגד שכלם, והנה האחות והמופחים אשר עשה ה' במצרים, הנה יכולת ה' אין זה נגד דרכי השכל, אך כאשר צוה אל הים, ואמר להם מרע"ה כי אשר ראותם את מצרים היום כו', זה היה נגד דרכי שכלם כי הקצ"ה יטביע את כולם במצולות ים, ולזאת אמרו כשם שאנו עולים מלד זה כו', אולם אח"כ כאשר ראו את מצרים מת על שפת הים, וכי לא נפל דבר מכל אשר דבר מרע"ה, אז נפקחו עיניהם להבין ולהשכיל, כי לא לאדם לבח בסוד ה', ולא לשכל חטאי לעלות מרומים למצוה חקר אלקי ואז נקבע בלבבם האמונה בתכלית, להאמין בה' ובמשה עבדו, חף מה שיחיה נעלה ומשגב משכל חטאי, וז"ש וירא ישראל כו' ויאמינו כו', כי מחילה היו מקטני אמונה ואמרו כשם שאנו עולים כו', אך כאשר ראו את מצרים מת על שפת הים, אז האמינו בה' ובמשה עבדו:

והנה יסוד החובה, כי הקצ"ה מקבל שנים ומוחל וכולה לעונם הוא נגד דרכי השכל, חף למחול ולסלוח על עון אחר, ומה גם נוח שאמרו חז"ל בקידושין אפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירין לו שוב רשעו ככ"ל, הוא מוזר מאוד מדרכי השכל כמובן:

אמנם מדחק התשובה מדרכי השכל, תלוי כפי איכות הסברה וההבנה שיחיה לי לאדם במשקל כדד עון, כמה רבה האשמה של ההטא, להיות מנודה את רצון ה' ית"ש, כי נוי אשר לא ירגיש ויבחין, ולא יחשוב את עלם הטא ועון לאשמה גדולה כ"כ, לא יהיה אללו יסוד התשובה נגד דרכי השכל, כי כאשר עלם ההטא לא נחשב בעיניו לאשמה גדולה, והקצ"ה הוא רחום ורחן, מדוע לא ימחול ויסלה לשני פשע וחטאה:

שלא היה להם האמונה בשלימות, ולרין ביחור נמוך גדר של קטני אמונה, גם מדוע אמרו ישראל על הים, לאמר כי מצרים עולין מלד אחר:

אכן נראה כי הכלית האמונה בשלימות, הוא להאמין בה' גם בדברים שהם נגד דרכי השכל, וזאת תורה גדולה אמונה כי יאמינו בה' ובנביאיו, גם מה שהוא נעלה ומשגב משכל חטאי, אולם גדר קטני אמונה הוא, כי לא יאמינו רק מה שהאמונה מתאים עם דרכי השכל, אולם אם האמונה תהגד לדרכי שכל חטאי, רפה האמונה להאמין בזה, וזהו כמו שכתוב בס' מלכים ז', ויהי כאשר דבר איש האלקים אל המלך לאמר, סאתים שיערים בשקל כו' יהיה כעת מחר בשער שמרון, ויען השליש ויאמר והנה ה' עושה ארצות בשמים יהיה כדבר הזה ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תחלל ויהי לו כן כו', כי קטר שכלו להבין חף יהיה כדבר הזה:

והנה מה שאמרו ישראל כשם שאנו עולים מלד אחר, כך מצרים עולין מלד אחר, לא רפה האמונה ביכולת ה' ית"ש, כי אין זה נגד דרכי השכל, הם האמינו כי הקצ"ה כל אשר יחפוץ יעשה, ואין מידו מליל, אולם ידוע כי בני ישראל במצרים היו במדרגה נמוכה מאוד, ובמאמרים ז"ל הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, וע"כ היה אללה נגד דרכי השכל, כי הקצ"ה יאדב בגלל אמונה שלימה, להכחידם מתחת שני ה', ולהטביע את כולם בים, ולזאת חף כי אמר להם מרע"ה, כי אשר ראותם את מצרים היום לא תוביחו לראותם עוד עד עולם, ככ"ו היה האמונה בזה רופפת בידם, יען היו מקטני אמונה להאמין אמונת אונן במה שהוא נגד דרכי שכלם, וזוהי הסיבה שאמרו כשם שאנו עולים כו':

הוא מש"כ בתורה ויובע ה' כו' וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים כו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, לא נחצה נמוך עיני האמונה שהאמינו בה' ובמשה עבדו, גם במה נחצה

סח

כוכבי אור

כי פשעינו וחטאינו עלינו וצם אגמנו ממקיס כו'. אשר לבאורה יפלא מדוע היה להם חסרון אמונה בששובה. והיו סבורין שלא יועיל להם השובה כנ"ל. גם מהו דבר ההתחלפות צינם לצינינו. מדוע אגמנו שלמים באמונה זו של חשבה בתכלית. אכן הוא הדבר. כי הנה הדור ההוא חיו עוד בציון הבית. עיניהם ראו את הקדש ואת המקדש. וזאת כבוד ה' השוכן בחוף הבית. וע"כ היה להם השגה גדולה רוממותו והדר כבודו ית"ש. ולאות על גודל השגתם מרוממותו ית"ש הוא נמנה שאמרו ז"ל בהנח דבי אליהו. כי יחוקלל הציב אמר לקני ישראל עבו השובה אמרו לו צושים אגמנו כו' ע"ש. הנה מה נורא ההרגש הזה להחביים מפניו ית"ש. מפני גודל חטאם. לשוב אליו ית"ש ולבקש ממנו מחילה וכליחה. והנה השושה הזאת הוא בחינה גדולה מדרכי יראת הרוממות כידוע:

וע"כ כאשר היה להם ההרגש מנוול

רוממותו ית"ש. אם כי בכ"ו לא עלרו כח לעמוד נגד ה"ה"ר. אכן הכירו היטב את גודל האשמה של חטא ועון כי מורא הוא. ובאשר היה להם הכרה באשמת החטא. ע"כ היה להם ענין החשבה מוזר מדרכי השכל. והגועג לדרכי אמונה היו מקטני אמנה. כי רפה אמונתם להאמין מה שהוא נגד דרכי השכל. וע"כ לא האמינו ג"כ כי החשבה תועיל להם לסלוח לכל פשעיהם ואם ישובו מדרכם חיו יחיו:

אכן לא בן אלילנו. אשר בעוה"ר אגמנו

נעלרים מהרגשי יראת העונש. אשר נוגע לכל איש לנפשו וצפרו. והיא קרובה לחוש. ומה גם יראת רוממותו ית"ש. חסר לנו ההרגש מכל וכל. וע"כ אין לנו מכירים כלל. את ערך האשמה של חטא ועון. כמה הוא גדול ונורא ועלם החטא הוא קל צעינינו מאוד. ולזאת ענין החשבה איננה אלילנו נגד דרכי השכל כלל. ולא יפלא צעינינו מאומה. וע"כ גם מקטני אמנה אשר רפה אמונתם להאמין מה שהוא נעלה ונשגב מושכלם. בכ"ז הם מאמינים באמונה שלמה

אולם ככל אשר ירבה האדם להכיר ולהבחין את משקל כבד עון. ולהבין ולהשכיל את גודל הרעה והאשמה הרבה שנחטא ועון. להמרות את רצון ה' ית"ש ממה"מ הקב"ה. קן יהיה אליו יסוד החשבה ביותר נגד דרכי השכל:

אמיתת ההכרה של ערך האשמה של חטא

ועון. לא ישיג האדם כ"ח מיוחד ידיעה רוממותו וכבודו הגדול ית"ש. והוא כנש"כ בס' מסילת ישראל צביאור יראת חטא. צעיני יראת חטא מדרכי יראת הרוממות. והוא שהאדם ירחק מן החטאים. ולא יעשה מפני כבודו הגדול ית"ש כי איך יקל או איך יערב לבו של צו"ד שפל וגמאם. לעשות דבר נגד רצונו של הצורא יחברך ויתעלה שמו. והנה זאת היראה איננה כ"כ קלה להשיג אותה כי לא חולד אלא מיוחד ידיעה והשכלה להבחין על רוממותו ית"ש ועל פחיתותו של האדם עכ"ל:

וע"כ כאשר יגיע האדם למעלה זו של ידיעה

רוממותו ית"ש. אז ישכיל ויבין את הרעה הגדולה והאשמה הרבה של חטא ועון. כי צו"ד שפל וגמאם יערב לבו להמרות רצון ה' ית"ש ממה"מ הקב"ה. ובאשר יכיר היטב אשמת החטא. אז יהיה יסוד החשבה מוזר לו מאוד מדרכי השכל כנ"ל. אכן בכ"ז אם הוא מגדולי אמנה. ולבו שלם באמונה בתכלית להאמין אמונה איוון חף מה שהוא נגד דרכי השכל. הנה לדיק באמונתו יהיה. אשר הצטיחנו הקב"ה ע"י עבדיו הנביאים. כי אם יעזוב רשע דרכו יבז חל ה' וירחמנו וירבה לסלוח, אמונתם את דרכי האמונה יהיה מקטני אמנה. כי ירפה אמונתו צרה שיהיה נגד דרכי השכל. יוכל היות כי באמת יפג לבו מלהאמין ציסוד החשבה. כי הקב"ה מוהל וסולח לשבים. וכן מי שלא יכיר ויבחין האשמה של חטא ועון. הנה גם אם הוא מקטני אמנה יאמין ציסוד החשבה. אחרי כי אין אללו נגד דרכי השכל:

ובזאת נמלא פשר דבר. את אשר הדור

הוא של יחוקלל הציב. אמרו

בוכבי אור

בפלאם את איכות העונש נגד רוח העון . ולזאת איכות העונש הוא רק ענין הסכמי . וע"כ אין משפטי העונשים שוים אלל כל הממשלות . כי כל ממשלה חשים חוקי ומשפטי עונשים לכל חטא ועון . כטוב וכישר בעיניה לפי השערת דעהם . ולפעמים יהיה עונש עלי עון בדבר מושל שלטון כפי רעונו אז . להעניש קשה או רק עונש קל :

ועיב' אחרי אשר אין קו ומשקולה . לשקול

העון עם העונש . שיהיו מכוונים יחד . ולזאת איפוא הלא הוא נמנעות בחיק שכל חנושי . לכיון להגביל בזמנאם את איכות העונש שיהיה מול ערך העון . ולזאת בדרכי תהלוכות המשפט . חובל להיות לפעמים איזה עול ומשפט מועקל באיכות העונש . כאשר אין בזמניאות בכח שכל חנושי . לערוך איכות העונש מול העון שיהיו מכוונים יחד . כדומה אחד נענש ביד פשעו איזה עונש על נשך זמן מוגבל . האם יש על זה פלא ומשקל על זמן העונש . או האם יש בכח שכל חנושי . להגביל זמן העונש בזמנאם לפי ערך העון . לא יום אחד פחות או יותר . וא"כ בהכרח יוכל להיות איזה עול במשפט . אולם מה בכח חנוש צו"ד וכאשר הוא בהכרח להעניש לפושעים . הנה אין לשופט אלא מה שעניי שכלו ראויה :

עתה

נפן מזה להבחין על משפטי ה' ית"ש . אשר נותן לרשע רע כרשעתו . ומה גם בעולם הגמול . אשר נכונו שם שפטים רבים רעים וגורמים לפועלי עון . ללרוף אותם באש מחלקתה כלרוף הכסף . האם ג"כ נשאלו היה פלא ומשקל לשקול איכות העונש עם רוח העון . האם ג"כ נאמר חלילה כי העונש הוא רק דרך השערה והסכמי . או כאשר יהיה רצון מלפניו ית"ש . לכל חוטא ופושע כמה להענישו . וא"כ ג"כ הרי יוכל להיות עול בחיק המשפט כנ"ל . חלילה לשופט כל הארץ מזה . אולם את אשר הוא נמנעות אלל צו"ד . היפלא מה' דבר . לעשות משקל לרוח העון והעונש . בלי תפונה כי

שלימה בדרכי ההשבה כי הקב"ה מוחל וסולח לשבי פשע . באשר לא יפלא זה בעיני הכלל כלל :

אמנם

אם כי רחוקים אהנו מהרגש יראה רוממותו ית"ש . להבחין מזה את גדול האשמה של חטא ועון . אכן נוכל למצוא חשבון לדק בעז"ה . מעונשי העבירות ותוכחה עלי עון . כי מזה נוכל להכיר מהו האשמה של חטא ועון להמרות רצון ממה"מ הקב"ה . כי הנה חז"ל אמרו בעירובין דף י"ט . אמר ריב"ל מאי דכתיב עוברי בעמק הבכא מעין ישיחוהו גם ברכות יעטה מורה . עוברי אלו בני אדם שעוברין על רעונו של הקב"ה . עמק שמעמיקין להן גיהנם . הבכא שבוכין ומוורדין דמעות כמעין של שיתין , גם ברכות יעטה מורה שמדריקין עליהם את הדין . ואומרים לפניו ריבוע של עולם . יפה דלח יפה זכית יפה חייבת . יפה הקנת גיהנם לרשעים כו' ע"ש . ולכאורה יפלא מאוד . מאי רבותא היא אם הרשעים בעולם האמת . באין ית"ש שולט . מדריקין עליהם את הדין . ויהנו לדקות ה' :

הכתוב

אומר בפ' האזינו . הנור תמים פעלו . כי כל דרכיו משפט . אל חמונה ואין עול . ולפי מושכל ראשון יפלא מאוד לייחס להקב"ה חואר של שלילת הברון . כי הלא העולה הוא הסרון . החואר של שלילת עולה הוא רק תפארה לבו"ד . וכמו"כ שארית ישראל לא יעשו עולה כו' . אולם ה' ית"ש מקור השלימות . איך נייחס אליו חואר של שלילת עולה . האם השופט כל הארץ יעשה עולה :

הן

ממיה וגמורה בסוד כל יושבי חבל . למשפט אמת וקיס . להעניש לכל עושי עול רע כרשעתה . כל הממשלות יש להם חוקים ומשפטים מגבילים . חלקי עונשים נגד כל פורע חוק ומוסר . אמנם אם כי יסוד העונש הוא דבר מוסכם בהבל . אכן איכות או כמות העונש לכל חטא ופשע . הוא רק דבר הסכמי והשערת הדעת . כאשר אין משקל לרוח העון או העונש . לשקול

בוכני אור

סז

ועים זה נשכיל צניח להבין מה שאמרו חז"ל . גם ברכות יעשה מורה . שמלדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבש"ע יפה דנת כו' כנ"ל . והיינו כי בזה העולם . אין האדם מכיר ערך גדול האשמה של חטא ועון .

וע"כ אם האדם היה רואה צניחו . את השפטים הנוראים בעמק הבבא . ואת האש הגדול והנורא הלוהט שם בעמקי שאול . אשר האכל נפש ועד בשר בעד כל חטא ועון . לא היה מקיף בשכלו . כי יש ע"ז פלס ומשקל . והעונש הנורא הוא מכונן נגד אשמת החטא . אך היה חשוב כי העונש הוא דבר הסכמי . וכי כך הוא רגון ה' ית"ש . להעניש בעד כל חטא ועון עונש גדול ונורא מאוד . ואולי העונש הוא שבע על החטאיו :

אכן שם בעולם האמת . הרשעים יודעים ומכירים . את ערך האשמה של חטא ועון . להנחות את רגון ממה"מ הקב"ה . כמה היא רבה ונורא מאוד . שם בעולם האמת יודעים ומבינים כי העונש המר אינו דבר הסכמי מרגון ה' ית"ש . להעניש אותם קשה שבע על חטאותם . אך יש פלס ומחזורי משפט ביד ה' ית"ש . ובמאזנים ישאו יחד העון והעונש . והעונש הגדול והנורא הוא מכונן במשקל נגד אשמת החטא עד כחוט השערה . וזהו מה שאומרים רבש"ע יפה דנת כו' יפה תקנת גיהנם לרשעים וגן עדן לנדיקים .:

וממוצא דבר נשכיל . כי ממשפטי העונשים והוכחה עלי עון בעולם הרוחני . נוכל להבין ולהכיר ערך האשמה של חטא ועון . כי כאשר הנור הוא אל אמונה ואין עול . והעונש נערך במשקל בלתי נגד העון כנ"ל . וכאשר אנחנו מאמינים בקבלת חז"ל . כי העונש בעולם הרוחני עלי עון הוא נורא מאוד . אין ערוך אליו בכל יסורי חבל . וכמש"כ הדמבין ז"ל בשער הגמול . מזה נוכל להבין ערך אשמת חטא ועון כמה היא רבה . אשר מגיע לו לאדם בעד חטא ועון . עונש גדול ונורא מאוד . מה נורא הרעיון הזה למעמיק בזה :

כי יש ע"ז פלס ומחזורי משפט ביד ה' לתת את העון צדק אחת . וכנגדה העונש צדק שניה . ובמאזנים יבאו יחד . להיות איכות העונש מכונן במשקל נגד איכות העון עד כחוט השערה :

וכבר כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' השובה ח"ל . כל אחד ואחד מצני האדם יש לו זכיות ועונות . מי שזכיותיו יתירות על עונותיו לדיק . ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע כו' . ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות הלא לפי גודלם . יש זכות שהוא נגד כמה עונות כו' . ויש עון שהוא נגד כמה זכיות כו' ואין שקליו הלא ברעתו של אל דעות . והוא היודע אך עורכין הזכיות כנגד העונות עכ"ל ע"ש . עתה האם יש צדק שכל חטאי להיות לי איזה צור ממחיות המשקל של איכות הזכיות והעונות . עד שיסיה זכות אחת עולה במשקל נגד סמים של כמה עונות . וכן עון אחד נגד כמה זכיות . אכן הקב"ה הוא כל יכול . וממנו לא יפלא כל דבר . כן השקול הזה של איכות העונש כנגד העון . הוא ברעתו של אל דעות . והוא היודע אך עורכין במשקל העונש נגד העון . ושיסיה כף המשקל שזה זה כנגד זה :

הוא מה שכתוב בתורה הנור תמים פעלו . כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול . אין הכונה לייחס לו תואר כי הקב"ה השופט כל הארץ לא יעשה עול . הלא גם שארית ישראל לא יעשו עולה . ומה גם ממה"מ הקב"ה . אכן הכונה היא . יען כי בדרכי החלוקות המשפט הלא בוד' . כאשר אין במלואות פלס ומשקל קזה לשקול העונש נגד החטא . וע"כ אף כי השופטים למשפט ישורו . ככ"ז בהכרח יוכל להיות עול במשפט כנ"ל . וע"כ אמר הכחוש כי הנור הוא אל אמונה ואין עול . יען כי הוא כל יכול ובידו פלס ומחזורי משפט . לשקול העון עם העונש . והוא היודע לערוך את איכות העונש נגד ערך העון . ושיסיה כף המאזנים שקולים זה כנגד זה עד כחוט השערה :

בוכבי אור

והנה מאשר יחסר לו להאדם ההכרה מערך האשמה וגודל העושה גם משל עון מזיד. ומה גם חטאי שגגה. ע"כ מה שהאדם נכשל בצלי דעת. למועצ לא נחשב בעיני האדם למאומה. ליתן חל לבו לדאיג ע"ז. מה נפלא הדבר. כאשר נחבזון על רוח הדור בימי חז"ל. אף משל המון בית ישראל. כמה היה ערך חומר העון בעיניהם אף של חטאי שגגה:

כי הגה בחולין דף מ"א בשם ר' שם. השוחט לבש עולה כו' שחטתו פסולה. הבוחס לשם הטאת כו' שחטתו כשירה. ואמר בגמ' הבוחס לשם הטאת ח"ר יוחקן לא שנו אלא שאינו נחויב טמאת. אבל נחויב הטאת כו'. ופרש"י לא שנו אלא שאינו נחויב הטאת. דלא אמרי חובבי הטאת מפרשים לה דהא הטאת לאו נכדד ובנדבה אחי. והא לא חבו רבין דילמא מאן דחוי סבר נחויב טמאת הוא. דהוה קלא חיה ליה דמי שבח לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיצטוי ויהכפר לו עכ"ל:

ובבבואר מזה שהיה להם לחז"ל לחזקה פשוטה. דכל מי שנכשל גם בעון שוגג הוא דואג להשיג כפרה על חטאו. וע"כ אינו מחפה על העבירה ורואה שידעו רבים מזה למועצ שיצטוי ויהכפר לו. עתה נחבזון מה טרא ההבדל שבאים לביטוי. ח' במועצ גש המון בית ישראל. אף מני שנכשל בעון שוגג היה דואג לנפשו להשיג כפרה:

ב' כי מי שנכשל בעון שוגג היה בוש ונכלם אט ידעו אנשים מזה. וכ"כ היה מנכסל עון שוגג לכלימה וחרפה גדולה. עד אשר נני שחטא בשוגג וגודעה חטאתו. היה החוטא מתבייש כ"כ. עד אשר חשב לו את העושה והחרפה לכפרה עון:

עתי נחבזון על ערך עון שוגג אליו. ח' מי שנכשל בעון שוגג נני ישיב לב לבקש להשיג כפרה. הלאו היה האדם מהעורר לבקש כפרה

והנה בגמ' מזיר דף כ"ג. ת"ר אישה הפרס כו'. וכשהיה מניע ר"ע אלל פסוק זה היה צוכה ומה כו' כיוולא בדבר אחת אומר. ולא ידע ואשם ונשא עונו. ומה מני שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כו' אמר קרא ונשא עונו. מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר. ועלה בידו בשר חזיר עאלו"כ. והנה זהו הוכחה מוכר. לידע ולהכיר ערך האשמה של עון מזיד. מחטאי שגגה חס כי לא ידע ואשם ונשא עונו:

ולהרהיב הדבר נשכיל ונחבזון בדברי הרמב"ן ז"ל בפי' החזרה פי' ויקרא. מש"כ שם בטעם הקרבנות ז"ל. בטעור שמעשה בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה. למה הכפ' ית' כי כאשר יחטא ויציא קרבן. יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה. ויהודה בפיו כנגד הדבור. וישירוף בלש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והחלטה. והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו. ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמוו בנפש. כדי שיהבז אדם בטעותו כל חלה. כי העל לאלקיו בנוכו ובנפשו. ורחיו לו שיפדך דמו וישרף גופו. ולוי חסד הבורא שלקח ממונו המורה. ובפר הקרבן הזה ביהא דמוו תחת דמוו. ונפש התח נפש. וראשי אברי הקרבן כנגד אבריו ט' ע"ש:

מה טרא הדבר. כי גם כאשר נפש אחת חטאת בשגגה בצלי דעת. היה רחוי לעושה שיפדך דמו וישרף גופו. אך כי מחדס הצורה עליו כי בטעותו חטובה יצוא חמורה קרבן. שהיה דמו התח דמוו ונפש תחת נפש וכסלה לו. הכן בלא חטובה נשאר עליו העושה הני"ל. ואם ככה הוא קעושה רחוי להטא שוגג. שיפדך דמוו וישרף גופו. ח"כ מה טרא העושה הרחוי לעון מזיד. שהוטא בדעת ובדלון. כי בודחי אין ערך ודמיון מובקל החטא של שוגג. לעומת ערך האשמה של עון מזיד:

כוכבי אור

ע

עוברין לפניו זה אחר זה. גם הנה התגא אחו
במשלו מקום שהם מוכרחים לילך זה אחר זה.
אם כבני אימנא שהפחה קטן ואין יכולין ללכת
כאחד. או כמעלה בית מרון. שהדרך קלר
ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה :

אמנם הנה יחוד הדבר. אשר כל בתי עולם
עוברין לפני המקום ב"ה. זה אחר
זה כבני מרון. יש להצין ולהשכיל טעם הדבר.
מהו תכלית הטוניה בזה ולאיהו מטרה הוא.
היפלא מה' דבר להעביר לפניו את כל בתי
עולם ב'חד :

אכן נראה כי יש בזה כוונה עמוקה מאוד.
וכ"ו הוא מחכמתו ית"ש. ורחמינו וקסדיו
הגדולים. עם אשר ימלאו חן בעיניו. לפנות
לפניהם הדרך לשום להם אחרית ותקוה טובה
ביום הדין הגורא. כי יסוד הדין והמשפט : אם
לשבת ואם לחסד. חלו הרבה צדד זה.
במה שעוברין לפניו ית"ש זה אחר זה וכמו
שיבאר לפנינו בס"ד :

כי הנה בגמ' ר"ה דף ח' אמר רב חסדא.
מלך וליצור מלך נכנס תחילה לדון.
שנאמר לעבות משפט עבדו כו' מ"ט כו'
ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון חף. ופרש"י
דליפוש חרון חף בשביל עוונות ליצור. והנה אם
אינוס כי גס בערס נכנס הכבוד לפני המקום
ב"ה לדון. הכל גלוי וידוע לפניו ית"ש. כל
מחשבות אדם והחבולותיו. ועלילות מלעדי נבר.
והוא יודע מעשה כולם :

אכן ישן כי ה' ית"ש יסד בחכמה. כל סדר
הדין והמשפט כעין מלכותא דארעא.
לקצוע יום מיוחד אשר בו יש לבטא משפט לדון
עמים. וכל מעשה איש אשר נכה צדד לזכרון
יבא לפניו. וכבר יסד הפייטן את סדר יום
הדין בנהגה תוקף כו'. וכנהז ומהם וסופר
ומונה. ותפתח את ספר הזכרונות ומאליו יקרא
כו'. וכן יש כמה קטיגוריס וסיניגוריס. ואף
כי המקום ב"ה יודע כל תעלומה. ואין נבחר
מנגד עיניו. הוא המצין הוא העד והוא הדיין.
אכן

כפרה על הזדונות. ב'. מי יחשיש משני עון
שוגג. אם אחד יהיה. וככל שבגה בלחח
ממלאכת שבת כמו באיבור בורר וכדומה.
האם יבוש ונלכד זאת לזולתו. הן בוש לא
יבוש והכל לא ידע. יען כי עון שוגג לא נחשב
כלל לכלימה וחרפה. ולא יפחה אדם ממעלתו
מאומה בשביל שנכפל בחטא שוגג :

ד.

בגמ' ר"ה דף ט"ז במשנה שם. בארבעה
פרקים העולם נדון בו' בראש השנה
כל בתי עולם עוברים לפניו כבני מרון. שנאמר
היוצר יחד לבם כו'. ובגמ' שם דף י"ח אמר מאי
כבני מרון. הכל הרגימו כבני אימנא. ריש
לקיש אמר כמעלות בית מרון. רב יהודה אמר
שמואל כחיילות של בית דוד עכ"ל הגמ'. ופרש"י
כבני אימנא. ככבשים שמויין אותן לעשרן
ויולאים זה אחר זה בפחה קטן שאין יכולין ללכת
כאחד. כמעלות בית מרון. הדרך קלר ואין
שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני
לידי הדרך. כחיילות של בית דוד. וכך היו
מויין אותם יולאים זה אחר זה בלחחם לנלחמה
עכ"ל רש"י :

והנה מפרש"י נראה. כי לכל האגוראים
שמפרשים בגמ' מאי כבני מרון. הנה
כוונת התגא בזה עם נושא המשל. הוא רק לומר
כי כל בתי עולם אינם עוברים לפני המקום ב"ה
הכל ביחד. כי אם בזה אחר זה כבני מרון.
אם כבני אימנא. אם כמעלות בית מרון. או
כחיילות של בית דוד :

ולכאורה יפלא מאוד. מה לריך התגא
לכספיר במשל דבר פשוט כזה.
מה שכל בתי עולם עוברין לפניו ית"ש זה אחר
זה. שהוא משל כבני מרון. שעוברין זה אחר
זה. מי לא יבין את זאת. מהו זה אחר זה.
והי"ל לתרא לומר בפשיטות ב"ה כל בתי עולם

כוכבי אור

טובה הרבה, ומה גם כל החטאים של איש אחד. וע"כ כל אחד מבאי עולם אשר יעבור לפני ית"ש ציוס הדין. הנה נפל הוא מאת שכבר קדם לעבור לפניו. וכן מאוחר הוא נמני ביעבור אחריו. כי כל אחד עומתו נחוספו למה שעברו לפניו. והכל לעשות איזה רושם לספרת מרון אף לעובר אחריו כנ"ל:

אמנם אחרי אשר בסדר ההעברה לפניו ית"ש. חלוי הרבה מיסוד הדין והמשפט. אם לבטח ואם להסד' כנ"ל. כי דרך כל העוברים לפניו ית"ש לרחובות' ללחם. כי יסחרו ביושר מחרון אף ה'. עתה כיוד הוא סדר מוסלול מאלכס של כל באי עולם לפניו ית"ש. מי יזכה לעבור ראשון ראשון. ומי ילך אחרון אחרון. כי הלא מוכח ה' דרכם:

אכן זהו באמת. מה שאמרה המשנה ב"ר"ה כל באי עולם עוברים לפניו לפני מרון כו'. הין השוונה להסביר במשל. מה שעוברים זה אחר זה. כי הוא כבני מרון שהולכים זה ממשל ומליטה. הילכ השוונה הוא על סדר מהלכס של כל באי עולם לפניו ית"ש זה אחר זה. ומי יקדים לעבור לפניו ית"ש ראשון ראשון. ומי יאחר. וע"י אמרה המשנה כי סדר מהלכס של כל באי עולם זה אחר זה. הוא כמשל בני מרון כשהולכים זה אחר זה:

והנה אם אונסה כי בדרך כלל הוא מוצן מחלו. כי מי שהוא טוב לפני האלקים. ומולא הן ביעינו ית"ש. איתו מעביר ראשון ראשון. לגונן עליו מחרון אפיו. למען להיות לו חקיה טובה לחיים. אולם בדרך פרט. מי הונה אשר ינלו' הן ביעינו ית"ש לזכות איתם בדין. אכן הנה כאשר נשימה לב להחבונן ביסוד הזוכים במשפט. נמלא כי הם על שלשה בחינות. א'. הם שזוכים מלך שורת הדין. ב'. שזוכין מלך הרחמים מפני איזה זכות. ג'. הם אשר סיבתם נעלמה. רק כי כן הוא רעון ה' ית"ש. לרחם עליהם אפ"י שאינם נדחים:

הנה

אכן כל זה הוא בזמנה ידועה מלפניו ית"ש. שיחנהג סדר הדין והמשפט כעין מלכותה' לרעה:

ול זאת הנה צטרם נכנס הכבוד לפניו ית"ש לדין. אם כי הוא יודע מעשה כולם. ככ"ו הין ידעתי ית"ש הנקמה את כל המעשים טובים רובם. ועדיין הין מרון אף שולט. עד אשר יש לכח משפט. ומצדן לכל מעשיהם בדין. אז יעלה חליטה מרון אף ה' בצביל עון הליבור:

ובכן בראש השנה יוס הדין הטרף. אשר הוא חוק זכרון להפקד כל רוח אפס. ובריות זו יפקדו להזכירם לחיים ולמות. כי זכר כל היצור. וחברון כל המעשים לפניו ית"ש זה. והוא דורש מעשה כולם. וע"כ אם כל באי עולם היו עוברים לפניו הכל ביחד. והיוצר יחד לבס מביין אל כל מעשיהם. ואם רבו עונות הכלל למעלה ראש ובעדה הטאה. אז יענן אף ה' בצביל עונות הכלל. והן לפני זמנו מי יעמוד. ומחרון אפיו יקום. והיה כלדיק כרבע נחמוס חליטה כסבך הנה ה'. אשר יעלה לחין מרפת חליטה:

וע"כ היתה מהבמהו ית"ש. והחמוו המרוצין וחסדיו הגדולים. להעביר לפניו את כל באי עולם. אחד אחד זה אחר זה. ובכן כאשר ידעתי ית"ש את כל מעשה בני האדם. לא הפעול מרון אף ערם יעברו לפניו לדין כנ"ל. ועל כן מרון אפיו ית"ש מעונות הכלל של כל באי עולם. לא הוכל לכלול ולהקוף את כולם. כי מי ומי אשר יעברו לפניו ית"ש לרחובות. עד מחרון שיעבור לאחרונה. הנה כל מי אשר יעבור לפניו ית"ש ראשון ראשון הוא מאוחר. כי דרכו ללחם ביושר נמני ביעבור אחריו. כי כל אחד יוכל לסבול מחרון אפיו ית"ש. רק מעונות של כל הלה שכבר קדמו לעבור לפניו. אבל לא מחרעות והחטאים של העוברים אחריו כנ"ל:

והנה לאחר גם הטא אחד יש בכחו לעשות רובם. וכמש"כ מוציא אחד יאבד

כוכבי אור

עא

יתירות על זכויותי רשע כו'. וכשם ששוקלין זכות אדם ושנותיו צשעת מיתתו. כך ככל שנה ושנה שוקלין עונות כח"א מצאי העולם עם זכויותיו צו"ע של ר"ה. מי שנמצא לדיק נחמס לחיים ומי שנמצא רשע כו' והציונים חולין אותן עד יוה"כ"פ כו' וע"ש בכס"מ :

הנה בגמ' ר"ה דף ט"ז ח"ר כרוספדלי אמר ר' יוחנן. שלשה ספרים נכתחין בר"ה כו' לדיקים גמורים נכתחין ונחמין לאלהר לחיים. רשעים גמורין נכתחין ונחמין לאלהר למיתה. ציונים הלויס ועומדין מר"ה עד יוה"כ"פ זכו נכתחין לחיים כו'. וכתב הר"ן מדקאמר ציונים משמע לדיקים דקאמר היינו שזכיהם מרובין משנותיהם. ורשעים דקאמר היינו ששנותיהם מרובין מזכיותיהן. וה"כ קשיא טובא דהא כמה לדיקים כו' נכתחין למיתה. וכמה רשעים כו' נכתחין לחיים. אלא עיקרן של דברים כמו שכתב ר"י הזקן מטראני ז"ל. לדיקים ורשעים בדין קאמר. שאותן בני אדם שזכין בדין מחמת איזה זכות. מקרי הכא לדיקים גמורים. שלדיקים גמורים הן בדין זה. והטע"מ ששנותיהם מרובין מזכיותיהם. וכן גמי לדיקים שזכיותיהם מרובין משנותיהם, כיון שהם מתחייבין בדין ואפילו מפני עבירה קלה שעשו. לנצי דין זה רשעים מקרי כו'. וציונים היינו אותן בני אדם שמשפט שלהן משוין ושקול מר"ה שהן תלויס ועומדין. עד שהן מכריעין עלמס לזכות כו' :

ועב"פ הנה יסוד הדין בדרך כלל. הוא עפ"י שיקול הטויות עם הזכיות. אם הוא לדיק לפני המקום או רשע. כי מי שזכויותיו יתירות על שנותיו. והרי הוא לדיק צומעשו הוא זוכה בדין. ומי שעונותיו מרובין על זכויותיו. הוא רשע צומעשו ומתחייב בדין. והנה כל הכתובים מלאים מזה. כי הלדיק בלדקתו אשר עשה היה ימיה. והרשע צענו ימות וצבוב רשע מדרכיו והיה. אכן יש יולא מן הכלל כי לפעמים גם לדיק אובד בלדקו ומתחייב בדין מפני איזה עבירה קלה. ויש רשע זוכה בדין בשביל איזה זכות וכמש"כ הר"ן :

אמנם אם כי לפעמים גם לדיקים גמורים. הן מתחייבין בדין מפני איזה עבירה קלה וכן רשעים גמורים זוכין בדין בשביל איזה זכות. אכן זהו רק בחור יולא מן הכלל. יש לדיק אובד בלדקו מפני איזה עבירה קלה. ויש רשע מאריך ברעתו מפני איזה זכות. אולם בדרך כלל יש לנו להאמין. כי יסוד הדין והמשפט בראש השנה. הוא בודאי עפ"י רוב המעשה. וכמבואר בגמ' קדושין (דף מ"ו) ר"ח בר"ש אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו. והיחיד נידון אחר רובו. עשה מלוא אחת אשריו שהכריע את עלמנו ואת כל העולם לקף זכות כו'. ופרש"י לפי כו' יראה אדם עלמנו כחילו שקול כו' עשה מלוא אחת נמצאו זכויותיו מכריעין וממלא לדיק כו' ע"ש. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' תשובה וז"ל. כל אחד ואחד מצני האדם יש לו זכיות ועונות. מי שזכויותיו יתירות על עונותיו לדיק. ומי שעונותיו

נמצא כי הזכים בדין הם על שתי בחינות. א' מי שזכויותיו מרובין משנותיו. אשר הוא נחשב לדיק לפני המקום. ומנה גם לדיק גמור בלא חטא ועון כלל זוכה מלד שורה. הדין. כי בלדקתו אשר עשה ימי' , צ'. מי שעונותיו מרובין על זכויותיו אשר הוא רשע לפני המקום. או גם רשע גמור. ובכ"ז זוכה בדין מלד הרממים בשביל איזה זכות :

והנה התלוקה הראשונה הנה הלדיקים והחסידים. ובאשר הקב"ה שומר את כל אוהביו. ועינו אל יראיו להביל ממוח נפשם. ולזאת ציוס הדין הגורל אשר כל בצי שולס יעברו לפניו ית"ש זה אחר זה. הנה את הלדיקים והחסידים יקריב אליו. להעביר אותם לפניו לראשונה. למען לגונן אותם ממרון אשו ית"ש. וכל מי שהוא לדיק יותר צומעשו. אותו מעביר לפניו ראשון ראשון :

זהו מה שפירשו חז"ל בצוונת המשנה כצני מרון. כי הוא כצני אימריא. וכפרש"י כצנשים

כוכבי אור

הרחמים. הדעת נותן כי היסוד הוא שיהיה האדם שיה ובראי לרחם עליו. והוא לפי הכנה ודאגתו ופחדו מיום הדין. כן יתעורר עליו מדת הרחמים לחומלה:

ובזאת ראשית דבר הוא ההכנה. כי יקדים עלמנו לעשות הכנה צדוד מועד. וכמו שהוא בנוהג שבעולם. כי מי שהוא נלחם בצדק איזה משפט אף משל עיני ממון. ומה גב של דיני נפשות. הנה לפי יראתו ופחדו. כן מימים רבים קודם יחמיל לדאוג להחיש מפלט לו מופת יוקשים. כי ידק בהשפטו. ומה גם משפט האדם ביום הדין הנורא. לפני כסא שופט צדק. והראשונים סמכו על פרקי דר"א והתקינו להקוע בשופר מיום ר"ח אלול. וכן יש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול. וכמש"כ כ"ו הטור או"ח סי' הקפ"א ע"ש. לזאת מה מאוד נחוץ לפני האדם להקדים ח"ע מר"ח אלול. כשנזנע קול השופר לעשות איזה הכנה. וכאשר צעור"ל הלב מנומטס ונעשה כאזן וקשה כלור החלמיש. ע"כ ישתדל לקבוע עהים לקרות ולהגות בשפרי יראה ומוסר בהתפעלות הנפש. לנען ירך לבבו וישבור רוחו מאומת יום הדין. וכ"א לפי ערכו ישתדל בכשרון המעשה ולשנות דרכי הנהגתו לטוב. וכן צקשת רחמים בתפילה ותחנונים:

ההכנה הזאת מה שהאדם מקדים את עלמנו. לדאוג ימים רבים לפני בוא יום הדין. כי ירך לבבו ויכנע רוחו. ולהכניס צקרבו פחד ומרתת הדין. ולעשות איזה רושש צנפכו. לההעסק בכשרון המעשה. ובקשת רחמים. אף אם לא יספיק להכריע קף הזכויות על העונות. ולזכות מלד שורת הדין. בכ"ז יש צכמה לעורר רחמים ממקור הרחמים. ולהטות דינו כלפי חסד לרחמי. משל"כ אם האדם בעלמנו ישכח רישו. ויסיח דעתו בכל החדש. והוא בעלמנו לא יחוש ולא ידאג כלל מפני יום הדין. אשר הוא חוק צדקו להפקד כל רוח ונפש הלא אין מקום חלילה לרחמים: הוא

ככשים שמויין אותן לעשרן. ויולאים זה אחר זה צפתה קטן שאין יטליין ללאת כלאחד. כי הנה ידוע מטבע הבהמות כאשר הם כגורים צדיר. ואך כאשר נפתח לפניהם הפתח הם ממהרים ללאת החולה. ואם הפתח קטן שאין יכולין ללאת כלאחד. הם דוחקים זה את זה להחקרב עלמס חלל הפתח ללאת החולה. אולם סוף סוף מי ילא לראשונה חכן הנה מוצן מאליו. כי הכבשים הצריאים והחוקים צכחם ונצורתם ישו חיל. יפנו על ימין ועל שמאל ויהלמנו ללאת לראשונה. והכבשים החלשים צלון חונים ישארו ללהרונה:

וכן הוא ביום הדין. אשר כל צחי עולם יעצרו לפניו יח"ש זה אחר זה. וכל אחד היה רוצה להקדים לעבור החילה. הוא כנשל הזה. כי הנה הצדיקים והחסידים המה הגבורים אשר מעולם. וכמאמרם ז"ל צברכותו (דף י"ז). שמשו אלי אצרי לז החוקים מולדקה. כל העולם כולו מוויין צלדקה. והם מוויין צדוע כו' ופרש"י צזכות שצדין. והחוטאים והפושעים המה החלשים. וכמו שפרש"י בסוף פ' הלא. כל הנחשלים אחריו. חברי כח מהמה חטאים שהיה העני פולטן. וכן הוא ביום הדין. הנה הצדיקים והחסידים צאים צדוע צכח מעשיהם. וכמש"כ התוב' שם. כי אזו ציסד הפייטן צפיוע זכרות ליום צ' דר"ה המתחיל אפחד. והם צדוע עדין צאו. ולזאת הנה הצדיקים והחסידים אשר להם זרוע עם גבורה צכח מעשיהם הטובים יתחמלו לעבור לראשונה. וכל אחד ואחד לפי כח מעשיו יעבור ראשון ראשון. והחלשים חברי כח נחמת חסאם. יעצרו אחרון אחרון. זהו טעם המשל של בני מרון כבני חומרלא:

החלוקה השנית הוא. אותן בני אדם שטווחיהם מרובין מכווחיהן. ורק מוכין צרחמים מלד איזה זכות. והנה אם כי קצרה יד שכל חושי למאור הקד חלקי. להבין ולהשכיל מהות הזכות שהוכל לעמוד לו ביום הדין. להטות דינו כלפי חסד לחזיה. חונים כאשר סוף סוף האדם זיכה צמדת

עב

כוכבי אור

זמן הכנהו . לעמוד לפני כסא דין . יעבור לפניו יח"ש ראשון ראשון :

זמן מה שפירשו חז"ל . כי כבני מרון הוא כמעלות בית מרון . שהדרך קלר ואין שנים יכולין לילך זה צלד זה . שהעמק עמוק משני לידי הדרך . ועב"כ הם מוכרחים לילך זה אחר זה . עתה הגה בדרך כזה . מי ילך לפניו ומי לאחור . אכן הגה מובן מאליו . כי כל המקדים לבא ילך ראשון ראשון . והמאחרים לבא בהכרח ילכו אחריהם כפי זמן התאחרים מלבא . וכן הוא בסדר ההעברה לפניו יח"ש ביום הדין . הגה כסדר הזה יעברו לפניו כל באי עולם זה אחר זה . כי כל המקדים לבא כנ"ל יעבור לראשונה . וכפי קדימת זמן ההכנה לעמוד לפני כסא דין . כן יעברו ג"כ ראשון ראשון . זהו נושא המשל של בני מרון כמעלות בית מרון :

החלוקה השלישית . הם חותן שזוכין ברחמים מבלי זכות ידוע . רק כי כן הוא רצון מלפניו יח"ש . לרחם עליהם חשפי" שאינם כדאים . כי הגה בצרכות (דף ז' . אחר ר"י שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו כו' . בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו כו' . ופליגי דר"מ דאמר ר"מ שהים נתנו לו ואתה לא נתנו לו . שנאמר ונתתי את אשר חתון חשפי" שאינו הגון . ורחמתי את אשר ארחם חשפי" שאינו הגון . ופרש"י להודיעו דרכיו מנהג מדה משפציו . את אשר חתון . אשר יכמרו רחמי עליו לשעה וחשפי" שאינו כדאי ע"ש . והגה מה שאמר ונתתי כו' חשפי" שאינו הגון . הי"ט בפ"ב מבלי שום זכות . דלוי מלד חיזה זכות אין זה חדש . אכן כי יש צמדת משפציו יח"ש . גם הגהגה נסארת ונעלמת . אשר לא גילה זה גם לארון כל הנביאים . כי לפעמים יכמרו רחמיו לשעה . חף על מי שאינו הגון ואינו כדאי :

נמצא כי כן הוא ג"כ ביום הדין . יש שזוכין ברחמים מאשר כי כן הוא רצון מלפניו יח"ש לחון עליהם ולרחם חשפי" שאינם כדאים ולזאת כאשר

הוא מה שאמרו חז"ל עוד צפי" כבני מרון . כי ילך אחר כמעלת בית מרון . כי הגה צמנהג העולם . צמקום אשר יתחספו המון אדם רב . וכולם אל ראש אחד יפנו להשיג מטרחה . כמו צחצר בית הגחיצות אשר יבואו הצוון אדם רב לבקש פחקי מסע . וכל אחד רוצה למהר להשיג הפטו צחילה . הגה הושם לחק ומנהג קבוע . כי כל מי אשר יקדים לבא הוא ישיג מערתו החילה . וע"כ למען לשמור את הסדר . יעמדו כל הבאים בשורה אחת זה אחר זה . למען אשר כל המקדים לבא . יהיה קרוב יותר למקום המרכז . להשיג מערת הפטו החילה :

וכן הוא ביום הדין הגורא . אשר כל באי עולם יעברו לפניו יח"ש זה אחר זה . וכל מי שזוכה לעבור ראשון ראשון הוא גבר מוללה כנ"ל . והנה כאשר לא הכל יבואו ביחד בעת אחד . להחליצ לדין לפני כסא שופט זדק . כי יש מקדימיני לבא . ואך כאשר ישמעו קול השופר צר"ח אלול . הם דואגים ומרינים עלמם לעמוד לפני כסא דין . וכה עובקים בהכנה הזאת כל ימי החדש . ויש אשר יאחרו ללכת : יעברו ימים מימי החגש . ולא ישימו על לב כלל . עד אשר יאחרו ויקרבו הימים של ימי הדין . ויש אשר יעברו עוד עד יום האחרון קודם יום הדין אז ישימו על לב :

ולזאת חף חס המקדים והמאחר . ביחוס מוצם יהיו מעשיהם שקולים . בכ"ז בעת יעברו כל באי עולם לפניו יח"ש זה אחר זה . הגה הדעת נוה . כי חותן שהן מקדימים לבא . וכבר הבינו עלמם מימים רבים . ומנותנים ומלפים להיות מוכנים להחליצ בדין . המה יעברו לפניו יח"ש לראשונה . כי מדה הרחמים יפנה לפניהם הדרך לעבור לראשונה . ומה גם כי כאשר הדר הדין והמשפט הוא כעין מלכותא דארעא . וכבר הוא חק ומנהג קבוע בעולם . כי מי אשר יקדים לבא . ישיג מערת הפטו חמילה . וע"כ כל אחד לפי ערך קדימות

כוכבי אור

הוא מה שאמרו חז"ל. בע"ז (דף י"ט). מכריז ר' אלכסנדר מנאן צבי חיי מנאן צבי חיי. כנוף ואחו כל עלמא לגביה אמרי ליה הב לן חיי. אמר להו מי האיש החפץ חיים כו' נאור לשוק מרע כו'. סוד מרע ועשה טוב אין טוב אלא תורה כו'. וכח"צ איהא צמוד"ר פ' מנארע. מעשה צדוקל אחד שהיה מחזיר צעירות שהיו סמוכות ליישורי והיה מכריז ואומר מנאן צבי למזנן סם חיים אודקין עליה כו'. וע"ש שהראה ג"כ הפסוק הזה מי האיש החפץ חיים כו' נאור לשוק מרע כו' :

כאשר כל ב"א עולם יעברו לפניו ית"ש זה אחר זה. הגה גם החלוקה הזאת. אוחן שהוא צדוקו ית"ש נרחם עליהם אע"פ שאינם כדאים. המה יעברו לפניו ית"ש לראשונה :

זרו מה שפירשו חז"ל עוד בצומת הנושנה כבני מרון. כחילות של בית דוד. וכדפרש"י כי כך היו מוכין אותם ואלים זה אחר זה בלאתם למלחמה. והנה סדר מהלכס אז היה צלי ספק על פי השר הנופקד את לבא המלחמה. אכן הוא רק כאשר עלה אז צדוקו כן היה. ועוד מי להקדים ומי לאחר. וכן הוא צסדר ההעברה לפניו ית"ש צום הדין זה אחר זה. יש חלוקה אחת אשר הוא צלי טעם וסדר ידוע. רק כפי אשר יהיה רצון מלפניו ית"ש. לחון ולרחם אף על מי שאינו הנון ואינו כדאי. כן יעביר אותם לפניו לראשונה. והוא נושא המשל של בני מרון. כחילות של בית דוד :

ולכאורה יפלא מאוד. לחיזה מטרה הכריז ר' אלכסנדר מנאן צבי חיי או הכולל שהיה מכריז מנאן צבי למזנן סם חיים. ואח"כ אמרו להם כתוב מפורש בתהלים מי האיש החפץ חיים כו'. מי לא ידע הכתוב הזה. חיזה מוסר היה להשומעים אה דבריו. גם כאשר ארו כ"ע לגביה ואמרו הב לן חיי. ואמר להם הכתוב מי האיש החפץ חיים שהוא ידוע לכל. ולכאורה לרבים היה כעין מילתא דדמיוחוא :

והנוגע יותר לנושנה. הוא החלוקה הכללית. מה שאמרו חז"ל כי כבני מרון הוא כנושנות בית מרון. וכמו שכתבתי כי כל מי שמקדים עלמנו לבא ליום הדין. להביין א"ע לקראת הדין והנושפט. כן יעבור לפניו ית"ש צויה"ד ראשון ראשון :

יסוד ההכנה הוא להעיר ולעורר בלבבו פחד ומחנה הדין והמשפט. כי השחד והמחנה הזאת. אינו נכנס בלב האדם במהרה כ"א צענול וגישה. וכמו שכתבנו במאמר שערי אור סי' ב'. כי תהלוכות דרכי היראה של יראת ד' ופחד עגבו. היא בונה ונודלת משאר מיני יראה של דרכי הטבעים. אשר האדם ירגיש אותה בחושיו מבלי שום עמל וגישה פ"ש. והנה העולה על כל היא תאות החיים. והנוגע לדרכי הטבעים. אף על הפק בחוק של סבת חיו. כל אשר לו יחן בעד נפשו. אכן לא כן בדרכי הדוחניים. הנה האדם הוא מאמין כי ר"ה הוא יום הדין. אשר צדיות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות. ובכ"ז לא יגיבו חושיו יראת הסכנה הזאת :

אמנם מה שעשו היתה עלה עמוקה. להציגם דעת ומוסר השכל. הגה הכתוב אמר מי האיש החפץ חיים כו'. ולכאורה כאשר תאות החיים גדולה מאוד. מדוע לא יקיים אדם כל דבני הכתוב. למען למנוח חיים וטוב. אמנם היה אפשר להחלל. כי אם האדם היה רואה כן בחוש. כי מי שזומר לשנו מרע כו' יחיה ויאריך ימים. והרשע לא יאריך ימים כלל. היה כל אדם מקיים דברי הכתוב למען תאות החיים. אכן כאשר אין כלל. כי יש לדיק אובד צדקו ויש רשע מאריך צדקו. ע"כ ירפו ידי האדם מלעבוק בסגולה הזאת. אולם באמת אין זה טענה. כי עכ"פ זה בודאי כי דברי הכתוב הוא אמת. אך יש סיבות יולא מן הכלל. ועכ"פ הוא דבר קרוב מאוד. כי החיים הוא ביד לשון. והתורה עץ חיים כפשוטו. והנה ברפואות של דרכי הטבעים. לא ימוע האדם מלעשות

כוכבי אור

ענ

ה

דרשו ה' בהמצאו קראוהו
בהיותו קרוב כו' (ישעיה נ"ט):

הרמב"ם ז"ל כתב בר"מ פ"ג מה' תשובה ז"ל.
כל אחד ואחד מבני האדם יש לו
זכיות ועוונות מי שזכיותיו יתירות על עוונותיו
לדיק. ומי שעוונותיו יתירות על זכיותיו רשע.
מחלה למחלה בינוני כו' אדם שעוונותיו
מרויבין על זכיותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר
על רוב עונך כו' וכשם ששוקלין כו' כך בכל
שנה ושנה שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבני
העולם עם זכיותיו בז"ע של ראש השנה. מי
שנמלא לדיק נחמס לחיים. ומי שנמלא רשע
נחמס למיתה. והבינונים חולין ארוה עד יוהכ"פ.
אם עשה תשובה נחמס לחיים ואם לאו כו'
עכ"ל ע"ש :

והנה דבריו הם מדברי הגמ' בר"ה (דף פ"ז).
שאלו שם שלשה ספרים נפתחין בר"ה
כו'. לדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר
לחיים. רשעים נכתבין כו'. בינונים חלויים
ועומדין מר"ה עד יוהכ"פ. זכו נכתבין לחיים
לא זכו כו' ע"ש. והנה הר"ן ז"ל כתב מדקאמר
בינונים משמע לדיקים דקאמר היינו שזכיותם
מרויבין מעוונותיהם. ורשעים דקאמר היינו
שעוונותיהם מרויבין מזכיותיהם. וה"ל קשיא עובא
דהא כמה לדיקים כו' נכתבין למיתה וכמה
רשעים כו' נכתבין לחיים אלא עיקרן של דברים
כו'. לדיקים ורשעים דבין קאמר כו' ע"ש :

אולם מודברי הרמב"ם מובאר. שמפרש
דברי הגמ' כפשטיה. כי לדיקים
היינו שזכיותם מרויבין מעוונותיהם. ורשעים
דקאמר היינו שעוונותיהם מרויבין מזכיותיהם.
ובינונים הם שמצטיהם שקולין מחלה למחלה.
וכמו שכתב אדם שעוונותיו מרויבין על זכיותיו
מיד הוא מת ברשעו כו' וכן מש"כ כך בכל
שנה ושנה שוקלין כו' מי שנמלא לדיק נחמס
לחיים

מלעשות לנפשו. אף הדברים שהם ספק רחוק.
וגם מה שהוא נגד דרכי השכל :

זהו מה שהראה ר' אלכסנדר ליהמנון מוסר
השכל. כי כאשר הכריז מאן צבי חיי.
כנוף כ"ע לגביה ואמרי הב לן חיי. וכלי ספק
היו חושבים כי יש בידו איהו דבר טבע. אשר
טועמיה חיים זכו ואורח ימים. והנה זהו הוללות
גדולה וסכלות. האם יש במליחות הטבע איהו
דבר הנוחמת חיים. זולת עץ החיים אשר בגן
עדן מקדם. וכן הרובל אשר הכריז מאן צבי
למזבן סס חיים. האם יש סס חיים בעולם.
אכן כאשר תאורח החיים גדלה מאוד ע"כ יאמיץ
האדם אף בשוא נחמה. וכאשר הכריז ר'
אלכסנדר מאן צבי חיי. אף בי הוא כשחוק.
האם יש ציד האדם לתת חיים. בצ"ז אתו כולי
עלמא ואמרי הב לן חיי. ע"ז אמר להם מי
האיש החפץ חיים כו'. היינו כאשר תשנו
צדמיונכם כי יש אללי איהו דבר טבע. חלמינו בשוא
נחמה ותאמרו הב לן חיי. הא לנס חיים מדרכי
הרוחיים. מי האיש החפץ חיים כו'. אשר הוא
דבר קרוב מאוד. ומדוע תמאנו לקבל הסגולה
הזאת לתאורח החיים. וכן הרובל כאשר בואו
לקנותו ממנו כס חיים. אשר הוא כחוק כנ"ל.
אמר להם מי האיש החפץ חיים כו' כנ"ל :

אמנם אם כי יראה ה' ופחד ענשו. לא
יבישו חושי האדם בנקל. בצ"ז ע"י
עמל ויגיעה יש צנח האדם להשיג היראה הזאת
ולקבוע אותה בנפשו. כאשר דרכי היראה
הטבעית. וכמו שנבאר במאמרי שם ע"ש.
ולזאת גם פחד ומרדת יום הדין של ר"ה. הנה
כאשר יתן האדם אל לבו להיות עמל לבקש
חוחה. עמלו ויגיעו העמוד לו להשיג חוחה.
וההרדה הזאת. רצ כחה וחילה להתקרב
לעבודתו יה"ש. ולשנות מעשיו לפיכך והיבוד
הוא לימוד המוסר בהתפעלות וצליווי חושי.
כי כח הציור מועיל מאוד למוסר :